

KIRSAL KALKINMA PROBLEMİNE BİR ÇÖZÜM ARAYIŞI OLARAK KÖY- KENT PROJESİ

Arş. Gör. Elif ÇOLAKOĞLU

Ankara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı

elifcolakoglu@yahoo.com

ÖZET

Ciddi anlamda uygulandığı takdirde, gerek ekonomik, gerekse sosyal ve kültürel açıdan önemli yararlar sağlayacak olan ve bir kalkınma projesi olarak sunulan “Köy-Kent Projesi”, kır yaşamının daha uygar hale getirilmesi amacını taşımaktadır. Kırsal kesimin gelirini ve verimliliğini artırarak, çağdaş bir ekonomik ve sosyal yapı oluşturmayı hedefleyen bu proje, bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kır, Köy, Köy- Kent Projesi, Köy- Kentler

VILLAGE-TOWN PROJECT AS A SOLUTION TO RURAL DEVELOPMENT PROBLEM

ABSTRACT

Main aim of this study is to analyse “Rural-Village Project” aiming at establishing a contemporary economic and social structure, by improving the income and productivity of the rural population. As the development project, “Rural-Village Project” can provide to critical benefits on economic, social and cultural dimensions. Moreover, while reaching the aims, it brings the rural life to a more civilized level.

Keywords: Rural, Village, Village- Town Project, Village- Towns

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hem tarımdaki değişimin ve sanayileşmenin bir sonucu olarak, hem de toplumsal değişim sürecinin bir göstergesi olarak Türkiye, en hızlı kentleşen ülkeler arasına girmiştir. Kırsal alanlardan kentlere yönelen hızlı nüfus akımları, bugün büyük kentlerin, özellikle İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya ve Mersin olmak üzere bu büyük kentlerin, temel sorunsalı haline gelmiştir. Altyapı hizmetlerinin gereği gibi yerine getirilememesi, yakın çevresel kirlilikler, doğal kaynaklar üzerindeki artan baskı, barınma sorunu, suçluluk oranlarındaki artış gibi çok sayıda sorunu sıralayabiliriz.

Keleş, kentlere yönelen bu süreçte kentin çekiciliğinden çok kırsal alanın iticiliğinin büyük payı olduğunu söylemektedir (Keleş, 1986: 135). Kentleşememe, kır- kent karşıtlığı ile kırsal kalkınma sorunsalını gündeme taşımaktadır. Geline süreçte, mevcut sosyo-ekonomik problemlerin ve kırsal kesimden kente olan göçlerin sonucunda ortaya çıkan sorunların boyutu, alınması gerekli tedbirlerin mevcudiyetini sürekli korumaktadır. Bu ise farklı çevrelerde kırsal kesimin kalkınmasını hızlandıran çok boyutlu projeler olarak değerlendirilmekte ve sürekli olarak gündemde kalmasına neden olmaktadır.

Bugüne kadar kırsal kalkınma anlayışı, kırsal alanda yaşayanların gelirlerini ve refahını artırmak, sosyal ve kültürel gelişmelerine katkıda bulunmak, kır-kent arasındaki farklılığı azaltarak kırsal kesimde kendi kendine yaşanabilir birimler oluşturmak ve kentleşme olgusunu kırsal kesime yayarak yaşam düzeyini çağdaşlaştırmak (Doğanay, 1993: 33) gibi gerekçelerle yapılmış ve yapılmaktadır.

1960'lardan bu yana geliştirilen Çiftçiyi Topraklandırma Yasası, Mehtap Projesi, Merkez Köy gibi girişimlerin ortak hedefi, kırsal kesimde yaşayan bireyler ile kentte yaşayan bireylerin istenilen yaşam düzeylerine kavuşturulması ve iki kesim arasındaki farklılıkların en aza indirilmesidir. Ancak bu çalışmalar, hizmet götürülecek alanların çokluğu ve ekonomik gerekçelerden dolayı başarıya ulaşmamıştır.

Uygulandığında gerek ekonomik, gerekse sosyal ve kültürel açıdan önemli yararlar sağlanacağı ileri sürülen ve bir kalkınma projesi olarak sunulan *Köy- Kent Projesi*, bu çalışmanın temel konusu olacaktır. Köy yaşamının daha uygar hale getirilmesi amacını taşıyan bu proje, kırsal kesimin gelirini ve verimliliğini artırarak, çağdaş bir ekonomik ve sosyal yapı oluşturmayı hedeflemektedir.

2. DÜŞÜNSEL AÇIDAN KÖY- KENT

Kentleşme ve sanayileşme kavramlarını birleştirmeye çalışan bir model olarak sunulan Köy- Kentler, kırsal kesim nüfusunun toplumsal, kültürel, ekonomik ve kamusal ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan kırsal yerleşim birimleri olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1992: 158).

Köy- Kent Projesi, sosyal ve ekonomik koşullar dikkate alınarak, belirli köy kümelerinin oluşturulması, bu küme içerisinde yer alan köyler arasında işbirliği ve uyum sağlanarak köye götürülecek temel hizmetlerin planlı olarak ulaştırılması, daha sağlıklı bir yerleşim düzeni oluşturulması ve köylülerin yerlerinden olmaksızın kentlerdeki olanaklara ve uygarlığın sağladığı fırsatlara ulaşmalarına yardımcı

olunmasıdır. Bu proje, aynı zamanda yoğun göç olayının yaşandığı yer ya da yerlerde, bu göçün tersine döndürülmesini, şu anda köylerinde yaşayan veya köylerine geri dönecek insanlara yeni ve alternatif iş olanaklarının sağlanmasını, atıl kalan kaynakların bölge ve ülke ekonomisine kazandırılmasını, yapılacak olan öncü çalışmaların gerçekleşmesini ve halk katılımıyla projeye demokratik işlerlik kazandırılmasını ifade etmektedir (Başa, 2000: 12).

Köy- Kent Projesinin Atatürk tarafından planlanan, programlanan, şekilleri çizilen fakat ömrü yetmediği için gerçekleştiğini göremediği “Cumhuriyet Köyleri Projesi” (Ecevit, 28.05.2002) olduğu öne sürülmektedir. Buna göre, Cumhuriyet Köyleri Projesi de “köylü milletin efendisidir” düşüncesini temel alıyordu. Atatürk’ün bundan 80 yıl önce söylediği gibi: “İstanbul’da ne medeniyet varsa, Ankara’ya ne medeniyet getirmeye çalışıyorsak, yurdumuzun her tarafını aynı medeniyete kavuşturalım istiyorum... geçtiğimiz yerlerde elektrikle donanmış köyler, yüzleri sararmış çocukların okuduğu okullar görmek istiyorum... Bunu çok ama çok çabuk yapmak istiyorum. Her şeyi devletten ve her şeyi milletten beklemek doğru olmaz” (Erdoğan, 28.05.2002). Bu proje ile organize olamayan dağlık kırsal yerleşim sorununa çözüm bulma amaçlanmaktadır (Çalışkan, 28.05.2002).

Köy- Kent Projesi, kırsal alan için bir örgütlenmeler bütünü ve kalkınma önerisi olmanın yanı sıra, bölgesel ve yöresel gelişme projeleri içinde yer almasıyla *kırsal alanda bir dönüşüm amacını* da taşımaktadır. Ayrıca köylünün üretimini, gelişimini ve verimliliğini arttırarak, yerel değerleri öne çıkararak, çağa uygun bir ekonomik ve sosyal yapı oluşumunda, etkin bir proje olarak belirlemektedir. Bu nedenle, Köy- Kentleşme bir gelişme ve kalkınma süreci olarak görülebilir. Köy- Kent Projesi ile yerel değerler ön plana çıkarılıp insan gücü, becerisi ve doğal kaynaklar faaliyet sürecine sokulmaktadır (Çorbacıoğlu, 28.05.2002).

Tüm köylere ulaştırılamayan sosyal ve kültürel hizmetlerin düşük maliyetle merkez olarak belirlenen köyde toplanması ve çevre köylere sunulması amacını taşıyan *Merkez Köy Projesi*, ilk defa Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yer almıştır. Daha sonra bu kavram, CHP tarafından geliştirilerek ve *Köy- Kent* olarak ilk kez 1969 Seçim Bildirgesi ile kamuoyuna açıklanmıştır (Çorbacıoğlu, 28.05.2002).

MHP’nin geliştirdiği *Tarım-Kent* yaklaşımı (Yahyaoğlu, 1975; Türkeş, 1997: 541; Türkeş, 1994: 241) ile önceleri CHP’nin (Tütengil, 1999: 139; Keleş, 1998: 94) ve daha sonra DSP’nin (Dağlı, Aktürk, 1988: 284; *Başbakanlık Basın Müşavirliği*, 04.01.2001; Alpay, Gürsel, 1986: 24) savunduğu *Köy- Kent* yaklaşımı arasında benzerlikler bulunmasına rağmen, aslında iki yaklaşım arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bunun nedeni (Geray, 1999: 16), her ikisinin hedef olarak kırsal yerleşim sistemini düzelterek, burada gelişme ve değişim yaratma isteğidir. Tarım-Kent Projesinde, köylü birlikleri; Köy- Kent Projesinde kooperatif örgütlenme ön plana çıkmaktadır. Yine Köy- Kent Yaklaşımı’nda toprak reformunu, halk sektörünü öngören düşünceler bulunmaktadır. Tarım-Kent Projesi, o dönem MHP iktidar olmadığından uygulanamamış; buna karşın CHP (*Van- Özalp, Bolu- Taşkesti*) ve DSP (*Ordu- Mesudiye, Hakkari, Konya- Hadim gibi*) iktidarda iken uygulanmıştır.

Köy- Kentlerin *Merkez Köyler’den farkı* ise, sıradan ekonomik amaçların ötesinde bir proje olmasından çok sosyal içeriğin yoğunlaştığı bir toplumsal

dönüşüm ve kalkınma projesi olmasıdır (Çalışkan, 28.05.2002). Ayrıca Köy-Kent'te yeni bir köy inşa edilmemekte ve köyler bir araya getirilmemektedir, fakat birbirine yakın köylerden oluşan gruplara sağlık, eğitim, sanayileşme gibi girişimler topluca yapılmaktadır (Ecevit, 2000b: 62). Dolayısıyla Köy- Kent uygar bir yaşam için gerekli olan altyapı ve hizmetlerin tüm köylülere en kısa sürede ve en düşük maliyetle sunulmasıdır (DSP'nin Seçim Bildirgesi, 1999: 69).

Türkiye'de, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kırsal alan yerleşim birimlerinin çok dağınık olması ve çok küçük birimlerden oluşmasından dolayı, gerek güvenlik, gerekse gelişme açısından ciddi sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Bu açıdan Köy- Kent Yaklaşımı, ciddi anlamda uygulandığı takdirde, bu bölgelerdeki bu sorunları çözmeye (Ecevit, 2000a: 44) alternatif yöntemlerden birisi olabilir. Köy- Kent projesinin temel hareket noktasını, Türkiye'de kırsal yerleşim birimlerinin aşırı dağınıklığı ve altyapı hizmetleri götürülmesi güçlüğü oluşturmaktadır (Tütengil, 1999, 234).

3. PROJENİN AMAÇLARI

Köy ile kent arasında optimum dengeyi sağlamak amacıyla köyün kalkınması ve sanayileşmesi için zorunlu altyapı ve hizmetleri, Köy- Kent Projesi ile kırsal bölge insanlarına daha kısa sürede ve daha düşük maliyetle sunabilecektir. Aynı zamanda, tarımsal sanayileşmenin altyapısı da hazırlanacaktır (DSP'nin Seçim Bildirgesi 1999, 1999: 69).

Bu proje, kırsal yerleşim biriminin daha etken ve akılcı bir yapıya kavuşturulması, dağınıklığın topluluğa dönüştürülmesi, köye götürülen hizmetlerde etkinliğin ve artırımın sağlanması, sanayileşmeyi kırsal alanlara yayarak işsiz ve gizli işsizler için Köy- Kentler'de iş olanaklarının sunulması, anakentlerdeki plansız ve dengesiz kentleşmenin sakıncalarını bertaraf etmek, tarımsal düzeni değiştirmek gibi amaçları kapsamaktadır (Keleş, 1997: s. 38; Dolu, 28.05.2002). Köy- Kent Projesi, köylülükten şehirliliğe yumuşak bir geçiş projesidir (Köy- Kent Duası, 28.05.2002).

4. UYGULAMAYA YÖNELİK OLARAK KÖY- KENT PROJESİ

Köy- Kent Yaklaşımının farklı dönemlerde, farklı adlarla, farklı ülkelerde geliştirildiğini ve uygulandığını görmekteyiz. Bu yaklaşım, *Komün Sistemi* adı altında Yugoslavya'da, Çin'de uygulanmıştır. İsrail'de ise, tarım ile sanayiye, köy ile kenti birleştiren yeni bir yerleşim birimi olarak karşımıza çıkmıştır. Aslında bu yaklaşım, Ebenezer Howard'ın *Bahçe Kent* düşüncesinin bir devamı niteliğindedir. Bir kent plancısı olan Richard Meier'in 39 yıl kadar önceki, *Kentsel Köyler* adlı düşüncesi de Köy- Kent Yaklaşımına olan benzerliğiyle dikkat çekmektedir. İsrail'de Rehovot Kentleşme Konferansı'nda Raanan Weitz tarafından sunulan raporda, Köy- Kent'e benzer *Kırsal Kent* yaklaşımını öne sürmüştür. Weitz'e göre tarımla sanayinin en iyi biçimde bütünleşmesini, bu yerleşim birimleri sağlamaktadır (Keleş, 1997: 38- 39).

Türkiye'de ise, Köy- Kent Yaklaşımının fikir babalığını *Mithat Paşa*'nın yaptığına yönelik iddialar öne sürülmektedir. Köylerden başlayarak demokratik bir

yönetim modeli oluşturan ve kooperatifçilik hareketini başlatan (Keleş, 1997: 7) Mithat Paşa'nın, 1862'de ilk tarım kredi kooperatifini kurduğu eski adı *Şehirköy* olan 30.000 nüfuslu Pirot kenti ile şimdiki *Köy- Kent* kavramı arasında bir benzerlik kurulmaktadır (Ecevit, 1993: 10- 11).

Kırsal alanların planlanmasına ve kalkındırılmasına yönelik çalışmalar, Köy İşleri Bakanlığı'na bağlı *Toprak ve İskan Genel Müdürlüğü* aracılığı ile yerine getirilmiştir. Çalışmaların gerek bakanlık içi, gerek bakanlıklararası koordinasyonunu sağlamak üzere bir planlama ve koordinasyon kurulu kurulmuştur. 1965'de *Şümulü Planlama Teknik Yönetmeliği* yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikte ayrı bölümler halinde, çok yönlü planın hedefleri, ilkeleri, çalışmalarda dikkate alınacak noktalar, planlama aşamaları ve eşgüdümüne sokulması konuları ele alınmıştır (Geray, 1974: 235).

Türkiye'de ilk kez 1970, daha sonra 1972 yılı *İcra Planı* ve 1972 yılı programının 1003 sayılı *Tedbirinde* Köy- Kentler'den bahsedilmiştir. Ancak Köy- Kent'in ilk ve açık tanımına, *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı*'nda yer verilmiştir (Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1975 Yılı Programı, 1975: 325).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, Merkez Köy Yaklaşımı'na *Köy- Kent Modeli* adı altında yaklaşmıştır (Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1978 Yılı Programı, 1978: 305).

Beşinci ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planları, kırsal kalkınma politikalarından biri olarak kırsal kesime hareketlilik kazandırmak maksadıyla *Kırsal Alan Planlama* yaklaşımı çerçevesinde hizmetlerin ve tarıma dayalı sanayi yatırımlarının merkez köy ve kasabalara yönlendirilmesinin desteklenmesini benimsemiştir. Burada, planlı dönemin başından itibaren ülke kalkınmasında ve özellikle kırsal kalkınmada hedeflenmiş olan gelişme ve dönüşme modeline ulaşmada engelleyici faktör olarak görülen dağınık kırsal yerleşim yapısı sorununa beş yıllık planlar, yıllık programlar ve kararname ile getirilen mekansal çözüm boyutunun uygulamadaki durumunun araştırılması için yapılan çalışma sonucunda elde edilen verileri kamuoyuna sunarken olgunun günümüzde de güncelliğini koruduğuna dikkat edilmek istenmiştir (Doğanay, 1993: 2).

5. PROJENİN İÇERİĞİ

Proje içeriği; temel altyapı, kamu hizmeti ve ekonomik gelişme bölümlerinden oluşmaktadır.

Tablo 1: Temel Altyapı Programı

<i>Temel Altyapı</i>	<i>İşin Tanımı</i>
Ulaşım	-Yol Onarımı, Kaplama vb. -Grup Yolu Projesi
Elektrik	-Trafo ve Şebeke Yenileme
İletişim	-Fiber Optik Kablo Döşeme ve Teknik Servis
İçme Suyu	-Kapalı Dağıtım Ağının Geliştirilmesi
Kanalizasyon	-Kanalizasyon Ağının Tamamlanması
Kadastro	-İlçe'de Kadastro Örgütü ve Kadastro Uygulaması
Diğer	-Köy Konağı (1) ve Köy Odası (8)

Tablo 2: Sosyal Hizmetler Programı

<i>Sosyal Hizmet</i>	<i>İşin Tanımı</i>
Eğitim	-8 Derslikli İlköğretim Okulu ve Lojmanı -Öğrenme Merkezi
Sağlık	-Sağlık Ocağı ve Lojman -Ambulans
Kültür	-Kültür ve Sanatevi -Gezici Kütüphane
Spor	-Köy- Kent Spor Sahası (1) -Basketbol ve Voleybol Sahası
Sosyal	-Toplum Merkezi

Tablo 3: Ekonomik Gelişme Programı

<i>Yatırım Alanı</i>	<i>Yatırım Konusu</i>	<i>İlgi</i>
Tarım	-Tarımsal Kalkınma Kooperatifi -Besi Hayvancılığı -Süt Hayvancılığı -Arı Yetiştiriciliği -Bahçe ve Sera Tarımı	ÖZEL KOOP. KOOP. KOOP. ÖZEL
Orman	-Ağaçlandırma -Dinlenme Tesisi -Av Turizmi -Entegre Ağaç İşleme Fabrikası	ÖZEL OB OB KOOP.
Turizm	-Kırsal Turizm -Ev Pansiyonculuğu -Bölgenin Tanıtımı	TB ÖZEL TB
Sanayi	-Küçük Sanayi Sitesi (30 Üyeli Kooperatif)	STB

Kaynak: Aziz, Ekşi, “Köy- Kent Yaklaşımı ve Mesudiye Örneği”, *Ordu’da Dört Mevsim Dergisi*, s. 24-25.

Öncelikle, Tablo 1’deki “Temel Altyapı Programı”na ilişkin çalışmalar ile Tablo 2’deki “Sosyal Hizmetler Programı”na ilişkin çalışmalar devletin görevidir. Bu projenin amacına varmasında bu yatırımların Tablo 3’teki “Ekonomik Gelişme Programı” ile beraber yürütülmesi gerekmektedir. Bu da, kuşkusuz halk katılımı ile gerçekleştirilecektir (Ekşi: 25).

6. KÖY- KENT SİSTEMİ

Ekonomik bakımdan çok daha verimli bir çözüm olan (Ecevit, 2000b: 66) Köy-Kent Projesinde, besicilik, tavukçuluk ve balıkçılık ile ilgili ortak kuruluşlar ve fabrikalar 7-8 köyden oluşan bir yörede dengeli olarak dağılmaktadır. Söz konusu kuruluşlar, ayrıca Köy- Kent’te değil de, her köyün yakınında kurulmaktadır.

Köy- Kent’te ortak hizmetler bulunmaktadır. Örneğin, bir yönetim merkezi, kooperatiflerin birliği veya birlik şubesi, bir sağlık merkezi ve yine makine parkı, traktör, biçer- döğer, mibzer için kooperatiflerin bütün yöre köylerinin birlikte yararlanabilecekleri bir makine parkı bulunmaktadır. Bu sayede, yöre insanların pahalı olan bu araç ve gereçleri ayrı ayrı satın alma zorunluluğu da ortadan kalkmaktadır.

Yine, makineler için bir ortak onarım atölyesi kurulmaktadır. Hayvan bakım merkezi, yem ofisi, silo, soğuk hava deposu bulunmaktadır. Banka şubesi, postane bulunmaktadır. Ayrıca burada, herkesin farklı meslek alanlarında kurslar görebileceği, hanımlar için biçki- dikiş kursu verilebileceği bir halk eğitim merkezi olmaktadır. Hatta bu eğitim merkezlerinden yararlanılarak yazışmalı yüksek öğretim imkanları sağlanmaktadır.

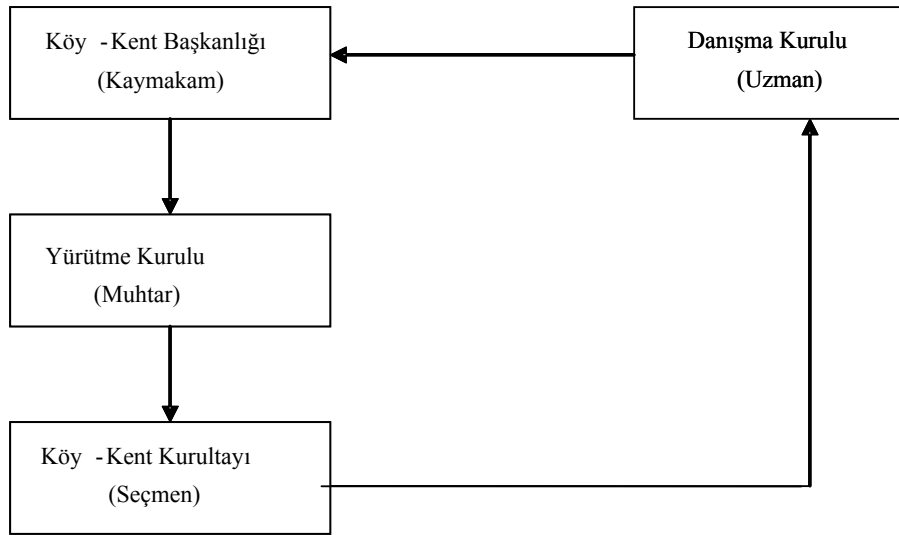
Köy- Kent'te, ilköğretim de dahil olmak üzere lise ve lise düzeyinde meslek okulları kurulmaktadır.

Sonuç olarak, köylerde bugün ne varsa bunun daha fazlası olacak, sağlık, eğitim, kalkınma ve örgütlenme sorunlarının birlikte üstesinden gelinilebilecektir. Köylüler, rahatlıkla tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine, tarım toplumundan sanayi toplumu aşamasına geçecektir (Ecevit, 2000c: 94).

7. İDARİ AÇIDAN KÖY- KENT

Bu projenin başarıya ulaşmasında ve Köy- Kent'in oluşturulması aşamasında idari yapı önemlidir (Ekşi: 25). Bu bakımdan, dört değişik seçeneğin tartışıldığını görmekteyiz. Bunlardan ilki *hizmet birliği*dir. Hizmet birliği, tüzel kişiliği olan ve yönetimi ilçedeki muhtarlar tarafından belirlenmektedir. İkincisi, 442 sayılı Köy Kanunu'na bağlı *köy birliği*dir. Üçüncüsü, gruptaki köylerin muhtarlarından oluşan *grup yönetimi*dir. Dördüncüsü ise, belediye, dernek, vakıf, kooperatif, oda vb. başkanlarından oluşan *sivil yaklaşımdır*. Bu yaklaşımlarda ortak olan, başkanın ilçe kaymakamı olması düşüncesidir.

Şekil 2: Köy- Kent Yönetimi

Kaynak: Aziz, EKŞİ, "Köy- Kent Yaklaşımı ve Mesudiye Örneği", *Ordu'da Dört Mevsim Dergisi*, s. 25.

Söz konusu yaklaşımlardan grup yönetimi yaklaşımı benimsenmekte ve bunda katılımcılık, kalıcılık ve etkinlik gibi ince ayrımlar etkili olmaktadır. Grup yaklaşımına göre Köy- Kent Yönetimi, *Köy- Kent Başkanlığı*, *Yürütme Kurulu*, *Köy- Kent Kurultayı* ve *Danışma Kurulu* organlarından oluşmaktadır.

Köy- Kent Kurultayı ise, gruptaki köylerin kayıtlı seçmenleridir. Yine, köylerdeki kamu görevlileri ve gönüllü kuruluş temsilcileri de gözlemci üye olarak kurultaya katılabilmektedir. Nisan ve Ekim ayında toplanan kurultayın en önemli görevi, önceki çalışmalarını inceleyerek, çalışma programını belirlemektir.

Danışma Kurulu ise, konu ile ilgili uzmanlardan (kırsal kalkınma, tarımsal üretim vb) Köy- Kent Kurultayınca seçilmektedir.

8. TÜRKİYE'DE KÖY- KENT UYGULAMA ÖRNEKLERİ

8.1. Bolu-Taşkesti ve Van-Özalp Köy- Kent Projesi

İlk Köy- Kent uygulamaları, 1978–1979 döneminde, CHP öncülüğünde, Taşkesti (Bolu) ile Özalp (Van)'ta uygulanmıştır. Uygulanan program çerçevesinde göç, sanayi ve kırsal alan çerçevesinde, birbiriyle ilintili olarak değerlendirilmiştir. Projeyi özgün kılan bir diğer özellik, projenin tabana dayalı olmasıdır (Çalışkan, 28.05.2002).

Proje çerçevesinde uluslararası, ülkesel, bölgesel, alt bölge merkezleri, kasaba, köy grup merkezleri ve köy olmak üzere *yedi dereceli bir yerleşim kademelendirilmesi* yapılmıştır. *İkinci derece yerleşim birimi* olan Köy- Kent'lerin üst kademe merkezlerle haberleşme ve mal akışı bağlantısı, Köylüye Ulaşım Projesi (KUP) ile sağlanması düşünülmüştür. KUP, Köy- Kent uygulamasının ilk adımıdır. Diğer aşama ise, kooperatifler aracılığı ile köylerde yeni bir üretim düzeninin oluşturulması ve tarımsal birikimin sanayiye aktarılmasıdır. Bu dönüşüm, diğer sosyal hizmetlerle desteklenmektedir (Çalışkan, 28.05.2002).

Sonuçta Orman Bakanlığı ile Köyişleri ve Kooperatifler Bakanlığı'nın birbirinden bağımsız çalışması nedeniyle uyum sağlanamamıştır (Çalışkan, 28.05.2002). Özalp'taki Köy- Kent Projesi, paternalist anlayışın ve gönüllü katılımın yeter düzeyde olmayışı nedeniyle sönük kalmıştır. Bu proje, kurumsal tartışmalardan ötesine gidemediğinden uygulanamamış ve hükümet değişikliği nedeniyle önce yarıda bırakılmış, sonra da rafa kaldırılmıştır (Ekşi: 25; Çevik, Tekinel, 1998: 25). Taşkesti uygulamasıyla da, temel alt yapılar, sosyal hizmetler, kooperatifleşme konularında ilerleme sağlanmış ve besi tavukçuluğu, kereste fabrikası, yem fabrikası gibi projeler uygulanmış; uygulama yarıda bırakılmış olmasına karşın, Taşkesti beldeye dönüşmüştür (Ekşi: 25).

8.2. 1995 Köy- Kent Projesi

Farklı bir uygulama da, bundan on iki yıl önce gerçekleştirilmiştir. 450 haneli bir köy olan Sürügüden'in, halkı arasında meydana gelen bir kan davası neticesinde devletin araya girmesiyle, bu yöre halkı geçici olarak, afet konutları olarak yapımına başlanan Köy- Kent'e yerleştirilmişlerdir. Ancak beklenen gerçekleşmemiş, gereken hizmet sağlanamamıştır. Afet konutlarının yapımı tamamlandığında, ODTÜ'nün ve Bayındırlık İskan Bakanlığı'nın yaptığı incelemeler neticesinde, Köy-Kent'in

depreme dayanıklı olmayan bir zemin üzerinde kurulduğu anlaşılmış ve yıkım kararı alınmıştır. Sonuçta önceden gerekli ön çalışmalar yapılmayıp, Sürüğüden halkının geleceğini belirsiz kılmıştır (Zeynep, 28.05.2002).

8.3. Diyarbakır- Bismil- Çeltikli ve Hatay- Hassa- Gülpınar Köy-Kent Projesi

1998'de Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce Diyarbakır- Bismil- Çeltikli ve Hatay- Hassa- Gülpınar'da iki ayrı merkez köy projesi uygulamaya başlanmıştır. Amaç, bölgedeki göçebelerin yerleşik hayata geçmelerini ve teknik hayvancılığa geçmelerini sağlamaktır (Çalışkan, 28.05.2002). 37. Dönem Danışma Kurulu Toplantısında, bu uygulamaların etkili olmadığı ortaya konmuştur (37. Dönem Danışma Kurulu Rapor Özeti).

8.4. Şanlıurfa Köy- Kent Projesi

Köy- Kent Projesi kapsamında ilk pilot bölge olarak Şanlıurfa'nın Suruç ilçesindeki yaklaşık 2000 nüfuslu Ölçektepe Köyü (Ecevit'in Köy- Kent'i Hayata Geçiyor, 28.05.2002) seçilmiştir. 17 yerleşim yeri ile birlikte proje kapsamına alınan yörede, 600 hane bulunmaktadır.

Şanlıurfa'ya 35 km uzaklıkta olmasına karşın Ölçektepe Köyü, her türlü alt yapıdan yoksun durumdadır. Urfa ve Suruç'a toprak yollarla bağlanıyor. Köyden 800 ile 1000 kişi ise, Gaziantep ve Şanlıurfa'da yaşıyor. Köyde sadece kuru tarım yapılabilmektedir. 100 dönümden büyük toprak sahipliği bulunmamaktadır. GAP sulama alanında olmasına karşın köy, ancak üç yıl içinde sulamaya açılabilir.

1.5 yılda tamamlanması öngörülen projenin gerçekleştirilebilmesi için yaklaşık 2 trilyon lira gerekiyor.

Proje uygulanırken 2 model kullanılmıştır: Ölçektepe'de mevcut yerleşim yerlerinin toplulaştırılması projesi yanında hazine arazilerinde yeni yerleşim yerlerinin oluşturulması modeli üzerinde çalışılmıştır. Bu model kapsamında ilk uygulama, Van-Erciş'teki Devlet Üretim Çiftliği arazileri üzerinde yeni bir yerleşim merkezi oluşturulmuştur ve istekli köylüler burada toplanmıştır.

Proje kapsamında, Ölçektepe Köyü'nün yeri, tarım arazisi olmayan bir yere 300-400m. ileriye taşınmıştır. Toplulaştırılmış bir nüfusa göre yerleşim alanı planlanmıştır. Yerleşim alanının imar planı, konut ve diğer sosyal tesisler TOKİ (Toplu Konut İdaresi) tarafından yapılmıştır. Yapılar ilk aşamada finanse edilmiş ama daha sonra konutların bedeli uygun taksitlerle köylülerden geri alınmıştır. Konutlar, yöresel yaşam koşullarına uygun olarak yapılmış, ayrıca konutlarda hayvan bulunup gerektiğinde üst katlar çıkabilecektir.

Köyde halen tek bir bakkal bile olmamasına karşın, yeni yerleşim yerinde sağlık merkezi, cami, atölyeler, orta ölçekte bir alışveriş merkezi bulunacaktır. Şanlıurfa ve Suruç'a bağlantılı yollar yapılacaktır. Öncelikle Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından bir arazi tapulaştırması gerçekleştirilecektir. Kadastro işlerini ise Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü yapacaktır. Çiftçiler eğitilip; hayvancılığı desteklemek amacıyla her haneye bir süt ineği verilecektir. Ortak makine parkı oluşturulacaktır. Yine, proje kapsamında Tarımsal Kredi ve Tarımsal Satış Kooperatifleri kurulacaktır.

8.5. Konya- Hadim Köy- Kent Projesi

13 Mayıs 2000'de, Konya'nın Hadim ilçesine bağlı Yerköprü yöresinin Aladağ kesiminde; Dülgerler, Sarıhacı, Küplüce, Umarlar ve Çiftepınar Köylerinde 201 kişinin ortaklığı ile kurulan *Dülgerler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifine* ait *Kiraz Ön Soğutma, Vişne Şoklamalı Soğuk Hava Deposunun* temeli atılmıştır (*Aladağ Köy- Kenti*) (Güvercin Dergisi, 2000a: 85).

8.6. Hakkari- Çukurca- Üzümlü Köy- Kent Projesi

Hakkari'de terör olayları nedeniyle boşaltılan köylerin yeniden yapılandırılması amacıyla düşünülen Köy- Kent Projesi'nin ilki, Çukurca'nın Üzümlü Köyü'nde başlamıştır (*10 Temmuz 2000*) (Güvercin Dergisi, 2000b: 60).

8.7. Ordu İli Mesudiye İlçesi Çavdar ve Yöresi Köyleri Köy- Kent Projesi

2 Eylül 2000'de ilk Köy- Kent uygulaması Ordu'nun Mesudiye ilçesinde, Çavdar ve yöresi köyleri kapsamında gerçekleşmiştir. Göçü tersine çevirebilme amacını taşıyan Köy- Kent Projesinin Başbakan Bülent Ecevit'in katılımı ile birlikte ilk somut adımları atılmıştır (Karaman, 28.05.2002; Bilgin, 16.08.2000: 10- 11; Yetkin, 03.09.2000: 26).

Bu proje, 1978-1979'daki Özalp ve Taşkesti uygulamasından farklılık göstermektedir. Önceki bu projeler devletin altyapı olanaklarını merkezi bir yere getirmeyi ve yörenin bu sayede kalkınmasını amaçlarken, bu uygulama, daha çok kooperatifleşme yoluyla halkın aktif katılımına dayanmaktadır (Ekşi, 04.09.2000: 19).

8.8. Şırnak-Başağaç Köy- Kent Projesi

Köye Dönüş Projesi kapsamında Şırnak'ta kurulan Başağaç Merkez Köyü'nü, 28 Eylül 2000'de açılmıştır (Akyüz, Bilgili, 28.05.2002; Ecevit, En Büyük Hayalim Dediyi Köy- Kent Projesi İçin Yine Yollara Düştü, 28.05.2002). Köy- Kent'teki 106 konuttan 13'üne aileler yerleştirilmiştir. Köy- Kent'te yaklaşık 700 kişi barınması hedeflenmektedir (Güneydoğu Canlanıyor, 28.05.2002).

8.9. Siirt-Eruh-Bayraklı Köy- Kent Projesi

Köye Dönüş Projesi kapsamında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde oluşturulan Köy- Kent Projesi yerleşime açılmıştır. Bölgede, Siirt'in Eruh ilçesinde ilk kez yaptırılan Bayraklı Köy- Kent'ine 3 ay önce 115 aile yerleştirilmiştir (Güneydoğu Canlanıyor, 28.05.2002).

8.10. Nevşehir- Gülşehir- Tuzköy Köy- Kent Projesi

Nevşehir'in Gülşehir ilçesine bağlı Tuzköy beldesinde kansere neden olan konutların ıslahı için başlatılan çalışmalar Başbakanlık koordinatörlüğünde Nevşehir Valiliği tarafından yürütülecektir. Kansersiz konutlar yıkılarak, Tuzköylüler için yeni konutlar yapılacaktır. Kalıcı konutlar için düşünülen projenin, Şanlıurfa'da uygulanan Köy- Kent Projesi ile aynı şekilde olması düşünülmektedir (Kanser Konutları Yıkılacak, 28.05.2002; Başkaya, 28.05.2002).

Hazırlanacak bu proje ile kalıcı konutların yapılacağı alana 7 köyün faydalanacağı sağlık merkezi, çok programlı lise ve pansiyonu ile spor tesisleri yapılacağı ifade edilmiştir (Kanser Konutları Yıkılacak, 28.05.2002).

8.11. Iğdır Köy- Kent Projesi

2006 yılında tamamlanacak olan Iğdır Köy- Kent Projesi ile proje kapsamındaki köylerin her türlü imkana sahip olacakları Iğdır Valiliği tarafından belirtilmiştir. Dağınık olarak kurulmuş 15 köyün Kervansaray Köyü çevresinde kurulacak yeni beldeye toplanacaktır (Su Kavgası, 28.05.2002).

8.12. Erzurum- Çat- Has Köy- Kent Projesi

Erzurum- Çat- Has Mezrasında 28.05.2001'de (Sarıkaya, 28.05.2002), Köy- Kent çalışmalarına başlanılmak istenilmiş, fakat bu konuda herhangi bir somut adım atılmamıştır.

8.13. Trabzon- Maçka Köy- Kent Projesi

Daha önce Orman Köy İlişkileri (ORKÖY) Genel Müdürlüğü tarafından mandıracılık konusunda desteklenen Maçka'nın Hamsiköy, Güzelyayla, Çıralı, Dikkaya, Başar, Anayurt, Gürgenagaç ve Güzelce Köyleri'nin Köy- Kent'e dönüştürüleceği, Trabzon Valisi Adil Yazar ifade etmektedir. Böylece, orman içi ve bitişiğinde yaşayan orman köylülerinin kalkındırılmasının, ormanlar üzerindeki olumsuz baskıyı en aza indirmekle birlikte, kırsal kesim ile kent yerleşim alanı arasındaki dengesizlikler giderilecek ve köyden kente olan göç bir nebze ortadan kaldırılacaktır. Öte yandan Türkiye'de 14 ile bağlı, 196 köyün gruplar halinde Köy- Kent'e dönüştürülebileceği, bu çerçevede orman köylülerine ve kurdukları tarımsal kalkınma kooperatiflerine maddi destek sağlanacağı, Vali Yazar tarafından ifade edilmiştir (Trabzon'da Köy- Kent Heyecanı, 28.05.2002).

9. KÖY- KENT PROJESİNE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

Köy- Kent Projesinin günümüz Türkiye'sinin kırsalında rasyonel olarak uygulanmasına ve kırsal sorunlara çözüm getirme koşullarına sahip olup olmadığına yönelik tartışmalar sürmektedir.

Genel olarak yöneltelen eleştiriler, bu projenin bir politika sabitliğiyle savunulduğu yönündeki iddiaya yöneliktir. Bu düşüncede olanlar, '70'lerden bu yana önemli değişiklikler yaşanmasına karşın, bu projenin hala o yıllardaki kavramlarla savunulduğunu ve uygulanmaya çalışıldığını söylemektedirler.

İkinci bir eleştiri de, bu projenin büyük kaynaklar gerektirdiği ve Türkiye ekonomisi düşünüldüğünde uygulanmasının olanaksız olduğu ileri sürülmektedir. Üstelik bu kaynaklar bulunsa dahi, bu yaklaşımların en uygun çözümler olmadığı düşünülmektedir. Örnek olarak *Ordu İli Mesudiye İlçesi Çavdar ve Yöresi Köyleri Köy- Kent Projesi* gösterilmektedir. İki yıl içerisinde bitirilmesi planlanan Çavdar Köyü merkezli 9 köyü kapsayan bu projenin yaklaşık maliyeti, *10 trilyon* olarak hesaplanmıştır.

10. SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bugüne kadar gelinen süreçte, köylünün kırsal alanlarda korunması ve geliştirilmesi, kırsal alanlar ile kentler arasındaki farklılıkların en aza indirgenmesi ve kırsal alanların kalkındırılması amacına yönelik farklı yaklaşımların geliştirildiği ve uygulandığı görülmektedir. Fakat uygulanan politika ve projelerden elde edilen sonuçlar, hedeflerin büyük bir kısmına ulaşamadığını ve kırsal- kentsel sorunların artışının durdurulamadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bunun temel nedenini, genel olarak politika ve projelerin seçiminde, uygulanmasında ve daha sonraki aşamalarda yapılan hatalar ile sosyolojik gerçeklerin ihmal edilmesi oluşturmaktadır.

Bu tür olumsuzlukları ortadan kaldırabilmek ve kırsal alan ile kentler arasındaki farklılıkları gidererek optimum dengeyi sağlamak amacıyla bir çözüm önerisi olarak sunulan *Köy- Kent Yaklaşımı*, önemli bir kalkınma projesidir. Köyün kalkınması ve sanayileşmesi için zorunlu olan altyapı ve hizmetler, bu proje ile yöre insanlarına daha kısa sürede ve daha düşük maliyetle sunulabilecektir. Böylelikle tarımsal sanayileşmenin alt yapısı da hazırlanmış olacaktır.

Kırsal alanda bir dönüşümü amaçlayarak, çağdaş bir ekonomik ve sosyal yapı oluşturmayı ilke edinen ve İsrail, Çin gibi birçok ülkede farklı adlarla ve farklı dönemlerde uygulanan Köy- Kent Projesi, Türkiye'de belirli dönemlerde kısmen uygulanabilmiştir. Fakat hem siyasal nedenlerden, hem gereken değer verilmemesi ve yatırımların yapılamaması ve hem de ekonomik güçlüklerden dolayı rafa kaldırılmıştır.

Türkiye'de kırsal alanlar ile kentler arasındaki farklılıkların artması ile birlikte kırsal alanlarda yol, su, elektrik, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlar devletin sınırlı olanakları nedeniyle yeterince karşılanamamaktadır. Bu durum kırsal kesim insanını arayışlara itmekte, göç gibi önemli toplumsal, kültürel ve ekonomik sonuçları olan sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bu açıdan Köy- Kent Yaklaşımı, kırsal alan için bir çözüm yolu olabilir. Bir başka ifade ile bazı hizmetleri belli merkezlerde toplayarak, çevre köylerinde bu hizmetlerden (yol, su, elektrik, eğitim gibi) yararlanmalarını sağlamak, gerek hizmetlerin verimliliği, gerekse de mali kaynakların kullanımı bakımından birçok açıdan fayda sağlayacaktır.

Kuşkusuz bu projenin fonksiyonellik kazanabilmesinde, öncelikle ekonomik destek gereklidir. Bunun nedeni, bu projenin farklı yatırımları gerekli kılan, önemli miktarda kamu kaynaklarının aktarılacağı bir proje olmasıdır. Ayrıca bu konuda eğitimin yanı sıra bilinçli sivil toplum desteği ile organize olmuş siyasi iktidar desteği de gerekmektedir. Bu unsurlar bir araya geldiği takdirde, projeden istenen verim sağlanacağı düşünülmektedir.

57. hükümet döneminde Dünya Bankası'nın sağlamış olduğu kredi desteği ile birlikte Başbakanlık tarafından hazırlanan 23 Köy- Kent Projesinin (*Afyon, Bolu, Düzce, İçel, Kastamonu, Kayseri, Muş, Niğde, Siirt, Van, Amasya, Ankara, Antalya, Batman, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, İzmir, Nevşehir, Osmaniye, Rize, Samsun ve Şanlıurfa*) hayata geçirilmesi planlanmaktaydı.

Bu proje çalışmaları teori aşamasındayken, siyasal söylemlere göre değil, bir kalkınma plan ve stratejisine göre saptanan amaçlar doğrultusunda hayata geçirildiği

takdirde, Türkiye’de iktidar değişiklikleri olsa dahi, projenin sürekliliği sağlanabileceği düşünülmektedir. Ancak partiler üstü siyaset yürütülemediğinden, bu proje rafa kaldırılmıştır (Çakır, 05.05.2003: 5; Eş, 16.01.2007: 5). Kurt da, benzer bir düşünceyi dile getirmektedir. Bu projeye karşı olan bazı kesimlerin, gerçekte bu gibi projelerin fikir babası olan parti liderlerine karşı olduklarından dolayı, uygulanmalarına karşı çıktıklarını ifade etmektedir (Kurt, 2003: 205).

Köy- Kent Projesi uygulanırken ulaşım, sağlık, eğitim, sosyo-kültürel hizmetlerin toplandığı Köy- Kent’e, çevredeki küçük yerleşim alanları yollarla bağlanmalı ve gerekli iletişim ve ulaşım altyapısı kurularak, Köy- Kent’in civarında bulunan nüfusun Köy- Kent ile ilişkisi maksimum düzeyde tutulmalıdır. Ayrıca yöre insanına hizmet verebilecek kapasitede sağlık ocakları, dispanserler, kütüphaneler, eğitim kurumları, kredi ve kooperatif gibi sosyal ve iktisadi hizmet kuruluşları inşa edilmelidir (örneğin eğitimin verimi açısından Köy- Kent’te okul transportu ve yatılı bölge okulu sistemi uygulamanın başarı şansını artırabilir). Aksi takdirde, Köy- Kent Projesi hayata geçirilse bile fonksiyonel olma ihtimali büyük ölçüde azalır.

Köy- Kent Projesi uygulanırken, devletin temel organlarına da önemli görevler düşmektedir. İşsizliğin hayli yüksek olduğu kırsal kesimlerde Köy- Kent’e girişimcileri çekebilecek cazip olanaklar sunma, devletin bu temel organlarının sorumluluğundadır. Örneğin, vergi indirimini, uzun vadeli ve düşük faizli kredi, ucuz fiyatlı yerleşim alanı ve benzeri imkanlar sağlanarak girişimciler Köy- Kent’e çekilebilir. Bu yolla Köy- Kent, sadece sosyal açıdan değil, ekonomik açıdan da güçlendirilerek gerçek işlevleri kazanabilir. Ayrıca Köy- Kent’te yöre insanlarının yetiştirdikleri ürünlerden bazılarını doğrudan doğruya kendilerinin işleyebilmesi ve değerlendirebilmesi için gerekli tesislerinde (örneğin besicilik yapıyorlarsa mandıra ve dericilik tesislerini, meyve-sebze yetiştiriyorlarsa meyve suyu ve konserve tesisleri) kurulması gerekmektedir. Böylece, bu yörelerde yeni iş alanları açılacaktır.

Bilindiği gibi Köy- Kent’lerin oluşturulması düşünüldüğü kırsal kesimde, yöre insanının, şehirlere oranla, eğitim oranı ve demokratik katılım bilinç düzeyi daha düşüktür. Köy- Kent’leri geliştirebilmek için devlet, bu yörelerde yaşayanların eğitim düzeyini iyileştirecek, demokratik bilince ulaştıracak önlemler almalıdır (örneğin ülkenin başka bölgelerinde hizmet veren nitelikli personeli rotasyona tabi tutarak bu yörelerde yaşayanlara daha kaliteli hizmet vermesini sağlamak gibi).

Köy- Kent Projesinin temelinde bulunan hedeflere ulaşmayı sağlayacak stratejilerle desteklenen uygulamalar gerçekleşirse, Köy- Kent Projesi ile köy- kent arasında optimum bir denge kurulabilecek ve kırsal alanların kalkınması ve sanayileşmesi için gerekli olan temel altyapı ve hizmetler, bu sayede yöre halkını daha kısa sürede ve daha düşük maliyetle sunulabilecektir. Ayrıca bu proje işsizlik, göç gibi önemli sorunları çözmede alternatif yöntemlerden birisi olabilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Erdoğan, “Kırsal Kalkınma: Milletın Efendisi Olmak”, <http://www.ntvmsnbc.com/news/120514.asp>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- Akyüz, Hüseyin ve Ali Bilgili, “Barış İsteyen Silahını Bıraksın”, <http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2000/09/28/guncel/guncel3.html>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- Alpay, Şahin ve Seyfettin Gürsel, (1986), *DSP-SHP Nerede Birleşiyor, Nerede Ayrılıyorlar?*
- Baş, Şafak (2000), “Ordu Mesudiye İlçesi Çavdar ve Yöresi Köyleri Köy- Kent Projesi”, *Ordu Mesudiye Sesi Gazetesi*, Eylül.
- Başkaya, Ergün, “Tuzköy’e Start Verildi”, <http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2001/02/01/icanadolu/icanadolu1.html>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- Bilgin, Ece (16.08.2000), “Işık Göründü”, *Milliyet Gazetesi*.
- Çakır, Mustafa (05.05.2003), “AKP, 57. Hükümet Döneminde Yaşama Geçirilen Köy- Kent Projesi’ni Rafa Kaldırdı: Ecevit’in Hayaline İptal”, *Cumhuriyet*.
- Çalışkan, Olgu, “Kırsalın Kentleştirilmesi Projesi Kırsal Kalkınma”, <http://www.students.itu.edu.tr/aydinclb/kirkent>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- Çevik, Bahri ve Osman Tekinel, (1998), *TYS-205 Kırsal Yerleşim Tekniği*, Adana.
- Çorbacıoğlu, Şevket, “Köy- Kent Projesi Ütopya mı?”, <http://www.cumhuriyet.com.tr/w/c0208.htm>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- Dağlı, Nuran ve Belma Aktürk, (1988), “I. Ecevit Hükümeti Programı”, *Hükümetler ve Programları II (1960-1980)*, Ankara.
- Doğanay, Filiz (1993), *Kırsal Kalkınma*, DPT, Ankara.
- Doğanay, Filiz (1993), *Merkez Köyler*, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Dolu, Mustafa, “Mumcu, Köy- Kent’in Ne Olduğunu Biliyor mu?”, <http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2001/11/22/yazarlar/yazarlar5.html>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- Ecevit, Bülent (1993), *Mithat Paşa ve Türk Ekonomisinin Tarihsel Süreci*, Ankara.
- Ecevit, Bülent (2000a), “Ecevit Yılım Siyasetçisi”, *Güvercin Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 5, Ankara.
- Ecevit, Bülent (2000b), “Köye Dönüş Yolunda Hızlı Adımlar Atıldı”, *Güvercin Dergisi*, Yıl:1, Sayı:8, Ankara.
- Ecevit, Bülent (2000c), “Ecevit Valilere Köy- Kent’i Anlattı”, *Güvercin Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 9- 10, Ankara.
- Ecevit, Bülent, “Köylü Milletın Efendisi Olmalıdır”, <http://www.dsp.org.tr>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- Ekşi, Aziz, “Köy- Kent Yaklaşımı ve Mesudiye Örneği”, *Ordu’da Dört Mevsim Dergisi*.

- Eş, Sertaç, (16.01.2007), “Ecevit Hükümeti Döneminde MGK’de Onaylanan Proje AKP Döneminde Unutuldu: Güneydoğu Eylem Planı Rafta”, *Cumhuriyet*.
- Geray, Cevat (1974), *Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar*, TODAİE, Ankara.
- Geray, Cevat (1999), “İşlendirme Açısından Kırsal Gelişme Yöneltilerimiz”, *A.Ü. SBF Dergisi/ 54-2*, Ankara.
- Karaman, Ahmet, “Masal İçinde Masal”, <http://www.yenigundem.com/2000/09/29/haber032.html>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- Keleş, Ruşen (1992), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, İstanbul.
- Keleş, Ruşen (1998), *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara.
- Keleş, Ruşen (1986), *Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar*, SİSAV, İstanbul.
- Keleş, Ruşen (1997), *Kentleşme Politikası*, Ankara.
- Kurt, Hacı (2003), *Türkiye’de Kent- Köy Çelişkisi*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Sarıkaya, Muharrem, “Arayışlarla İlgilenmiyor”, <http://www.arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/01/05/28/turkiye/01tur.html>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- Türkeş, Alparslan (1994), *Temel Görüşler*, İstanbul.
- Türkeş, Alparslan (1997), *9 Işık*, İstanbul.
- Tütengil, Cavit Orhan (1999), “1970’lerin Köy- Kent Projesi”, *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, İstanbul.
- Yahyaoğlu, Tahsin (1975), *Tarım Kentleri*, İstanbul.
- Yetkin, Murat (03.09.2000), “Ecevit’in Rüyası mı, Kalkınma Umudu mu?”, *Sabah Gazetesi*.
- Zeynep, Esra, “Kan Davası Sürgünleri”, <http://www.milliyet.com.tr/2000/06/26/yasam/yas01>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- “Başbakan Sayın Bülent Ecevit’in NTV Ankara Temsilcisi Sayın Murat Akgün’ün Sorularına Verdiği Yanıtlar”, *Başbakanlık Basın Müşavirliği* (04.01.2001).
- Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1978 Yılı Programı, (1978), Ankara.
- DSP’nin Seçim Bildirgesi 1999: Tarım Politikası, (1999), Ankara.
- “Ecevit, En Büyük Hayalim Dediği Köy- Kent Projesi İçin Yine Yollara Düştü”, http://www.haberturk.com/look-.asp?N_id=23468C_id=13, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- “Ecevit’in Köy- Kent’i Hayata Geçiyor”, <http://www.arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/98/02/16/ekonomi/05eko.htm>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- “Güneydoğu Canlanıyor”, <http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2000/12/16/guncel/guncel7.html>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).
- Güvercin Dergisi, (2000a), “Bakanlıklarımızın Faaliyetleri Konya’da Bir Köy- Kent”, Yıl: 1, Sayı: 7, Ankara.
- Güvercin Dergisi, (2000b), “Hakkari’de Köy- Kent Temeli Atıldı”, Yıl: 1, Sayı: 9-10, Ankara.

“Kanser Konutları Yıkılacak”, <http://www.arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/01/01/30/turkiye/59tur.htm>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).

“Köy-Kent Duası”, <http://www.arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/00/09/03/turkiye/10tur.htm>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).

37. Dönem Danışma Kurulu Rapor Özeti.

“Su Kavgası”, <http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2001/03/29/karadeniz/Karadeniz1.html>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).

“Trabzon’da Köy- Kent Heyecanı”, <http://www.ntvmsnbc.com/news/125957.asp>, (Erişim Tarihi: 28.05.2002).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1975 Yılı Programı, (1975), Ankara.